

नेष्टुः पांस्तपिंडः त्रिभिरेव वृत्तिः जीवन्वयस्यांसा ब्रान्हीसंपद तस्यां त्रिचूयां पालनाध्यापनप्रतिग्रहेरेव जीवतिसमहान् एतेन कुलीनत्वं वेद्यत्वं च संगृहीते ॥११॥ हीम त्वक्कले शीलपदेन संगृह्णाति सर्वेचेति ॥१२॥ आनृशंस्यं कर्मकृत्वं च संगृह्णाति अधीयान इति सस्येयज्ञादिकमव्यभिचरितफलं कर्म न चरतेन करोति ॥१३॥ अथ मेधेति सस्यं ग्रहः एतेषां गुणानामेकतमस्याप्यभावे पात्रत्वं न भवतीति चतुर्णां मपिमत्तं ननु च त्वारिपृथङ्गतां उपक्रमेतेजसां मतमिसेकवचनादंते च विसंवादादर्शनादिति भावः ॥१४॥ १५॥ त्रतिनः ब्रह्मचारिणः कथं तत्सकृत्तमिति तदीयव्रतनाशास्त्वयं श्राद्धं दुष्यति न वेति त्रिभ्रः ॥१६॥ आदिष्टं द्वादशवर्षाणि ब्रह्मचर्यं चरेत्सि युवी देशस्तद्वतः भोक्तुरेव ब्रह्मचर्यं न लुप्यते न लुदाता प्रत्येवेति अपि तु कर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः पंचाग्निब्रह्मचारिणः पितृभान्तराश्चैव ब्राम्हणाः श्राद्धसंपद इति व्रतस्थम

पृथिव्युवाच यथामहार्णवे क्षिप्रं नष्टुर्विनश्यति ॥ तथा दुश्चरितं सर्वैर्त्रिचूयां च निमज्जति ॥११॥ काश्यप उवाच सर्वेचेवेदाः सहस्रद्विरंगैः सारव्यं पुराणं च कुले च जन्म ॥ नेतानि सर्वाणि गतिर्भवति शीलव्यपेतस्य नृपहिजस्य ॥१२॥ अग्निरुवाच अधीयानः पंडितं मन्यमानो यो विद्यया हं तियशः परेषां ॥ प्रभ्रश्यते सो चरते न सत्यं लोकास्तस्य ह्यतवं तो भवंति ॥१३॥ मार्कंडेय उवाच अथ मेधं सहस्रं च सस्यं च तुलयाधृतं ॥ नाभिजानामियद्यस्य सत्यस्यार्धं मवाप्नुयात् ॥१४॥ भीष्म उवाच इत्युक्त्वा तेजगमु राशु च त्वारो मितं तेजसः ॥ पृथिवी काश्यपोऽग्निश्च प्रकृष्टायुश्च भार्गवः ॥१५॥ युधिष्ठिर उवाच यदि ते ब्राम्हणा लोके व्रतिनो भुंजते हविः ॥ दत्तं ब्राम्हणा कामाय कथं तत्सकृत्तं भवेत् ॥१६॥ भीष्म उवाच आदिष्टिनो ये राजेन्द्र ब्राम्हणा वद पारगाः ॥ भुंजते ब्रह्म कामाय ब्रतलु सा भवंति ते ॥१७॥ युधिष्ठिर उवाच अनेकांतं बहुद्वारं धर्ममाहुर्मनीषिणः ॥ किं निमित्तं प्रवेद व्रतं नो ब्रूहि हि तामह ॥१८॥ भीष्म उवाच अहिंसा सत्यमक्रोध आनृशंस्यं दमस्तथा ॥ आर्जवं चैव राजेन्द्र निश्चितं धर्मं लक्षणं ॥१९॥ ये तु धर्मं प्रज्ञां संतंश्चरन्ति पृथिवीमिमां ॥ अनानरं तस्तद्धर्मं संकरेभिरताः प्रभो ॥२०॥ तेभ्यो हिरण्यं रत्नं वागाम्बं वा ददातियः ॥ दश वर्षाणि विष्ठासंभक्ते निरयमास्थितः ॥२१॥

पि देहि त्रैश्वदेयत्वेन भोजयेदिति च स्मरणात्पुण्यभागे भवतीति भावः एतेन श्राद्धादत्यत्र लोभादिप्रदर्शनेन परव्रतं नाज्ञायतो दानेपि किंचिद्देयुष्पं जायत इति गम्यते अतएव मनसा पात्रमुद्दिश्य जलमध्वंजलं क्षिपेत् दाता तत्फलमाप्नोति प्रतिग्राही न दोषभागिति पात्रादर्थं कल्यांतरस्य र्वते अन्यथैतन्नस्मर्येत नाप्येवं युधिष्ठिरेणाद्यं येतेति दिक् ॥१७॥ अंतो निष्ठा अनेकांतं अनेकफलाकारमित्यर्थः पात्रगुणानामनंतत्वात्केयुणानियमेन पात्रतायानिमित्तानेव संक्षेपेण ब्रूहीति ब्रह्मार्थः ॥१८॥ उत्तरयाह त्रिभिः अहिंसेति ॥१९॥ २०॥ २१॥